

SASTAMALA

STORMIN KYLÄOSAYLEISKAAVAN TÄYDENNYSINVENTOINTI JA MOUHIJÄRVEN ISO-TIISALAN KIVIAITOJEN TARKASTUS

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	3
2	Inventointityö	3
3	Tulokset.....	3
4	Lähteet.....	4
5	Kohteet	6
	Taulukko 1. Tarkastetut kohteet.....	6
	KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET	
	1. Stormin koulu (ei vielä muinaisjäännöstunnusta)	7
	MUUT ARKEOLOGISET KULTTUURIPERINTÖKOHTEET	
	2. Stormintie	10
	3. Iso-Tiisala	16

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

KARTAT

Kartta 1. Kohteiden 1 ja 2 sijainti, MK 1: 2100
Kartta 2. Kohteen 2 sijainti, MK 1: 1200
Kartta 3. Kohteen 3 sijainti, MK 1: 1200

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 07/2016 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

**SASTAMALA
STORMIN KYLÄOSAYLEISKAAVAN TÄYDENNYSINVENTOINTI JA MOUHIJÄRVEN ISO-TIISALAN
KIVIAITOJEN TARKASTUS**

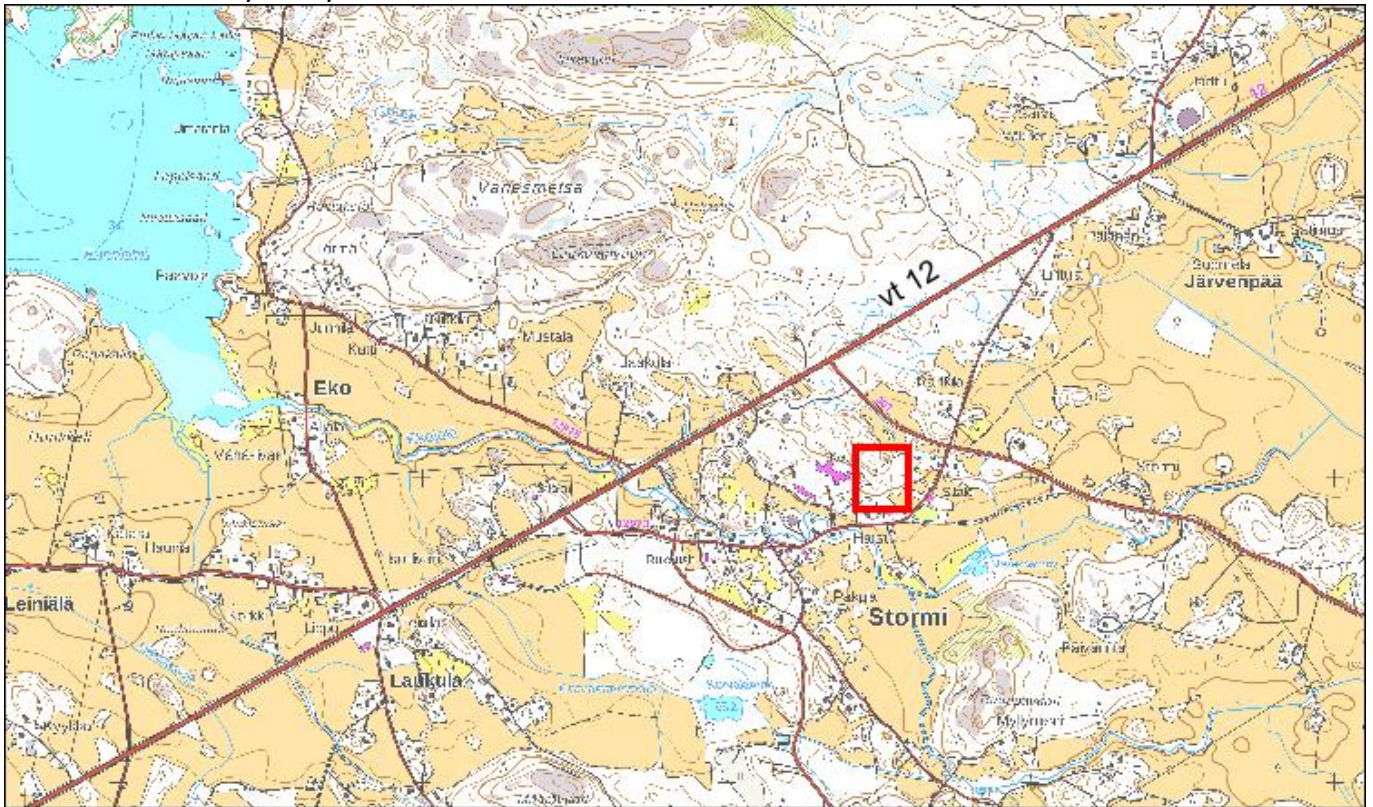
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy teki heinäkuussa 2016 pienimuotoisen täydennysinventoinnin Sastamalan Stormin kyläosayleiskaava-alueella. Täydennysinventoinnissa tarkastettiin kaava-alueella sijaitsevat kaksi historiallisen ajan kohdetta: kahden kylän väliselle rajalle sijoittuva rajakivi sekä maakellarin, kiviaitoja ja maakuopanteita käsittävä kohde Stormin Seuraintalon läheisyydessä. Mouhijärven Iso-Tiisalan kiviaitojen tarkastus liittyi puolestaan alueelle laadittavaan asemakaavaan ja asemakaavanmuutokseen sekä välille Särkijärventie-Tiisalantie tehtävään yksityistiejärjestelyyn. Tutkimuksen kenttätyöt teki 22.7. FM Kirsi Luoto, joka myös laati tarkastuksista raportin. Tutkimuksen kustannuksista vastasi Sastamalan kaupunki.

ARKISTOTIEDOT

Tutkimuksen laji	Arkeologinen täydennysinventointi Stormissa ja yksittäisen kohteen tarkastus Mouhijärvellä Iso-Tiisalan tilakeskuksella
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kirsi Luoto
Kenttätyöaika:	22.7.2016
Peruskartta:	PK 2121 07 (Stormi) ja 2121 09 (Mouhijärvi Iso-Tiisala)
Alkuperäinen tutkimuskertomus:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkisto
Kohteet:	<p><u>Uudet kiinteät muinaisjäännekohteet:</u></p> <p>1. Stormin koulu</p> <p><u>Muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet:</u></p> <p>2. Stormintie</p> <p>3. Iso-Tiisala</p>
Löydöt:	Ei luetteloituja löytöjä
Aikaisemmat tutkimukset:	<p><u>Stormin kyläosayleiskaava-alue:</u></p> <p>Jussila, Bilund, Sepänmaa & Helminen 2012 inventointi</p> <p>Jussila 2013 täydennysinventointi</p> <p>Luoto 2014 täydennysinventointi</p> <p><u>Mouhijärvi, Iso-Tiisala:</u></p> <p>Rostedt & Helminen 2012 inventointi</p>

LÄHESTYMISKARTAT

Kuva 1. Stormin täydennysinventointialue:

Kuva 2. Iso-Tiisalan kiviaitojen tarkastusalue:

Kuvat 1 ja 2. Tutkimusalueiden suurpiirteinen sijainti merkitty kartalle punaisella rajauksella. Pohjakartta: Maanmittauslaitos 07/2016.

1 Johdanto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy teki heinäkuussa 2016 pieni-
muotoisen täydennysinventoinnin Sastamalan Stormin kyläosayleiskaava-
alueella. Täydennysinventoinnissa tarkastettiin kaava-alueella sijaitsevat kaksi
historiallisen ajan kohdetta: kahden kylän väliselle rajalle sijoittuva rajakivi sekä
maakellarin, kiviaitoja ja maakuopanteita käsittävä kohde Stormin Seuraintalon
läheisyydessä. Paikalla oli tehty samaisena keväänä maastokatselmus Pirkan-
maan maakuntamuseon arkeologi Vadim Adelin ja Sastamalan kaupungin kaavoit-
tusarkkitehdin Timo Silomaan toimesta, jossa kohteiden inventointitarve oli tul-
lut ilmi.

Mouhijärven Iso-Tiisalan kiviaitojen tarkastus liittyi puolestaan alueelle laaditta-
vaan asemakaavaan ja asemakaavanmuutokseen sekä välille Särkijärventie-
Tiisalantie tehtävään yksityistiejärjestelyyn. Pirkanmaan maankuntamuseo on
antanut kaksi lausuntoa koskien em. kaava- ja tiehankkeita (Maakuntamuseon
lausunto 503 / 2015: Sastamala, vt 11 yksityistiejärjestelyt välillä Särkijärventie-
Tiisalantie ja Maakuntamuseon lausunto 188 / 2014: Sastamala, Mouhijärven
rinnakkaisväylän asemakaava ja asemakaavan muutos, osallistumis- ja arviointi-
suunnitelma). Tutkimuksen kenttätyöt teki 22.7. FM Kirsi Luoto, joka myös laati
tarkastuksista raportin. Tutkimuksen kustannuksista vastasi Sastamalan kaupun-
ki.

2 Inventointityö

Esitöiden yhteydessä selvitettiin tarkastuksen kohteina olleiden kohteiden taustatietoja ja tutustuttiin alueen luonnonympäristöön ja historiaan. Esiselvityksen perustana käytettiin erityisesti Museoviraston muinaisjäännösrekisteriä, Pirkanmaan maakuntamuseon Siiri-tietokantaa ja aiempia tutkimuskertomuksia.

Maastotyövaiheessa kohteet tarkastettiin silmämääräisesti. Kohteet dokumen-
tointiin muistiinpanoin, GPS- laitteella sekä valokuvaamalla. GPS mittauksiin käy-
tettiin Garmin GPSmap 62s laitetta. Mittausten tarkkuutena voidaan pitää noin ±
5-10 metriä. Raportointivaiheessa maastotöiden yhteydessä kerätty aineisto
analysoitiin, laadittiin raportti sekä siihen liittyvät luettelot ja kartat. Raportin
koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN - järjestelmän mukaisina. Inventointiin
liittyvät digitaalivalokuvat ja raportin alkuperäiskappale on arkistoitu Heiskanen
& Luoto Oy:n arkistoon Tampereella, kopiot raportista löytyvät Museoviraston
keskusarkistosta ja Pirkanmaan maakuntamuseon arkistosta.

3 Tulokset

Inventoinnissa tarkastetuista kohteista yksi täytti kiinteän muinaisjäännöksen kri-
teerit: kyseessä on Stormin ja Ekon kylien välisen rajan rajamerkki (kohde 1.
Stormin koulu). Stormissa tarkastettiin myös toinen historialliselle ajalle ajoittuva
kohde Stormin Seuraintalon läheisyydessä. Paikalla havaittiin kiviaita, jonka tark-

kaa ikää on vaikea arvioida, mutta jonka katsottiin täyttävän nk. ”muun arkeologisen kulttuuriperintökohteen” kriteerit (kohde 2. Stormintie). Kiviaidan kanssa samassa metsäniemekkeessä sijaitsee myös sitä selvästi nuorempia rakenteita (kivi- ja maavalleja, kaivantoja ja maakellari), joiden ei katsottu täyttävän em. kohdetyypin kriteereitä. Ne liittyvät alueen nuorempaan ihmistoimintaan.

Mouhijärven Iso-Tiisalan päärakennuksen lounaispuolella tarkastetut kiviaidat (kohde 3. Iso-Tiisala) lienevät syntyneen aikojen saatossa paikalle pelloilta kasatuista kivistä. Kiviaitojen tarkempi ikä on tuntematon, mutta niihin ei tiedetä lisätyn kiviä miesmuistiin. Kohde täyttää muun arkeologisen kulttuuriperintökohteen kriteerit.

Tampereella 17.10.2016

Kirsi Luoto, arkeologi (FM)

4 Lähteet

Painamattomat lähteet

Heiskanen, J. 2002. Vammalan kulttuuriympäristöinventointi, maisemahistoriaselvitys. Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa.

Jussila T., Bilund A., Sepänmaa T. & Helminen M. 2012. Sastamala, Stormi, Osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2012. Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa.

Jussila T. 2013. Sastamala, Stormi, Osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventoinnin v. 2012 täydennys ja tarkennus v. 2013. Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa.

Luoto, K. 2014. Sastamala, Stormin kyläosayleiskaava, Historiallisia asuinpaikkoja koskeva arkeologinen täydennysinventointi 2014. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa, kopio Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa.

Rostedt T. & Helminen M. 2012. Sastamala, Tiisala, Kylätontin kartoitus ja muinaisjäännösinventointi 2012. Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa.

Stormin kyläyleiskaava, kulttuuriympäristöselvitys 30.5.2014. Sastamalan kaupunki.

Painetut lähteet

Niukkanen, Marianna 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset, tunnistaminen ja suojele. Museoviraston rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3.

Sähköiset lähteet

Museovirasto, Kulttuuriympäristö, rekisteriportaali, (<http://kulttuuriymparisto.nba.fi>)

Historialliset kartat

TIISALA

Isojakokartta 1766-82. Kansallisarkisto, sig. A 66 5/1-31. Kartta Rostedt & Helminen 2012 Tiisalan kyläntonttia koskevassa inventointiraportissa sivulla 17.

Pitäjäkartta 1800-luku. Sastamala, 2121 09: Kansallisarkisto, digitaaliarkisto. Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Mouhijärvi (2121 09 la.* -/- -) <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1367609> (21.7.2016)

Senaatinkartta. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto. Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Senaatin kartasto > [Mouhijärvi] (XIX-XX 20-21) <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1163811> (21.7.2016)

PK 2121 09 1961. Maanmittauslaitos.

PK 2121 09 1979. Maanmittauslaitos.

STORMI

Hornborg, P. Isojakokartta 1775 – 1784. Kartta Vammalan kulttuuriympäristöselvityksen ja maisemahistoriaselvityksen (Heiskanen 2002) sivulla 15.

Pitäjäkartta 1927. Stormin kyläyleiskaava, kulttuuriympäristöselvitys 30.5.2014. Sastamalan kaupunki. Kartta sivulla 18. Originaali: Sastamalan kaupunki.

Senaatinkartta. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto. Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Senaatin kartasto > [Tyrvää] (XVII-XVIII 20-21) <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1163887> (21.7.2016)

PK 2121 07 1961. Maanmittauslaitos.

PK 2121 09 1979. Maanmittauslaitos.

5 Kohteet

Taulukko 1. Tarkastetut kohteet.

NRO	Nimi	laji	MJ tyyppi	Ajoitus	Koord. ETRS-TM35FIN N	Koord. ETRS-TM35FIN E
1	Stormin koulu	kiinteä muinaisjäännös (ei vielä mj-tunnusta)	kivirakenteet/rajamerkit	historiallinen aika	6807020	288490
2	Stormintie	muu arkeologinen kulttuuriperintökohde	kivirakenteet/kiviaidat	historiallinen aika	6806990-6806998	288603-288630
3	Iso-Tiisala	muu arkeologinen kulttuuriperintökohde	kivirakenteet/kiviaidat	historiallinen aika	6825333	289960

KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET

1. Stormin koulu (ei vielä muinaisjäännöstunnusta)

Nimi:	Stormin koulu
Kunta/kaupunginosa/kiinteistö:	Sastamala/ Stormi/ 790-470-3-111
Laji:	Kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	historiallinen aika (1700-luku?)
Muinaisj.tyyppi:	kivirakenteet/ rajamerkit
Lukumäärä:	1
Kartat:	Kartta 1
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	
N	6807020
E	288490
Z/m.mpy	85 m mpy
Koord.selite	Rajakiven koordinaatit.
löydöt	Ei löytöjä
Peruskartta:	PK 2121 07
Aiemmat tutkimukset:	-

Kohteen sijainti:

Kohde sijaitsee 7,6 km itäkaakkoon Vammalan uudesta kirkosta, noin 70 itään Stormin monipalvelukeskuksesta. Kohde sijaitsee mäenrinteessä, valaistun ulko-liikuntaväylän länsipuolella, vain muutaman metrin päässä väylästä.

Kuva 3. Rajamerkin sijainti osoitettu nuolella. (Kuva: Sastamala_2016:1)

Kohteen kuvaus ja taustatiedot:

Paikalla sijaitsee kahden historiallisen kylän välinen rajakivi. Pystyyn nostettu kivipaasi on korkeudeltaan noin metrin, leveydeltään 0,5 metriä ja paksuudeltaan noin 0,3 metriä. Pystykiven itälappeeseen on kaiverrettu numerot 211. Pystykivi seisoo hajonneen röykkiön päällä. Historiallisille rajakiville tyypillisistä, röykkiön laidoilla sijainneista pienemmistä pystykivistä on pystyssä enää yksi keskuskiven eteläpuolella.

Kuva 4. Rajamerkki kuvattuna idästä. (Kuva: Sastamala_2016:2)

Kuva 5. Numerot 211 kaiverrettuna kiven itäkylkeen. (Kuva: Sastamala_2016:3)

Rajakivi on kahden historiallisen kylän; Stormin ja Ekon kylien välinen rajamerkki, joka esiintyy jo 1700-luvun isojakokartassa. Rajamerkki sijaitsee yhä voimassa olevalla rajalla.

Kuva 6. Ote Stormin kylän isojakokartasta (Hornborg 1775 – 1784). Kuvaan on merkitty nuolella rajamerkin sijaintipaikka.

Havainnointiolosuhteet: Maastotarkastuksen ajankohtana kohteen ympäristössä kasvoi sankka ja korkea saniaiskasvusto, mikä häytti huomattavasti kohteen paikallistamista.

Ehdotus kohteet suojelustatukseksi: kiinteä muinaisjäänös. Vaikka kohde sijaitsee yhä voimassa olevalla rajalla, lasketaan vanhat kylänrajamerkit kiinteiksi muinaisjäänöksiksi myös tällaisissa tapauksissa (Niukkanen 2009, 117)

MUUT ARKEOLOGISET KULTTUURIPERINTÖKOHTEET

2. Stormintie

Nimi:	Stormintie
Kunta/kylä/kiinteistö:	Sastamala/Eko/790-443-1-249
Laji:	Muu arkeologinen kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Tyyppi:	kivirakenteet/ kiviaidat
Lukumäärä:	1
Kartat:	Kartat 1 ja 2
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	
N	6806990 - 6806998
E	288603 - 288630
Z/m.mpy	80 m mpy
Koord.selite	Kiviaidan länsi- ja itäpäädyn koordinaatit. Koordinaatien virhemarginaali +/- 5 – 10 m
löydöt	Ei löytöjä
Peruskartta:	PK 2121 07
Aiemmat tutkimukset:	-

Kohteen sijainti:

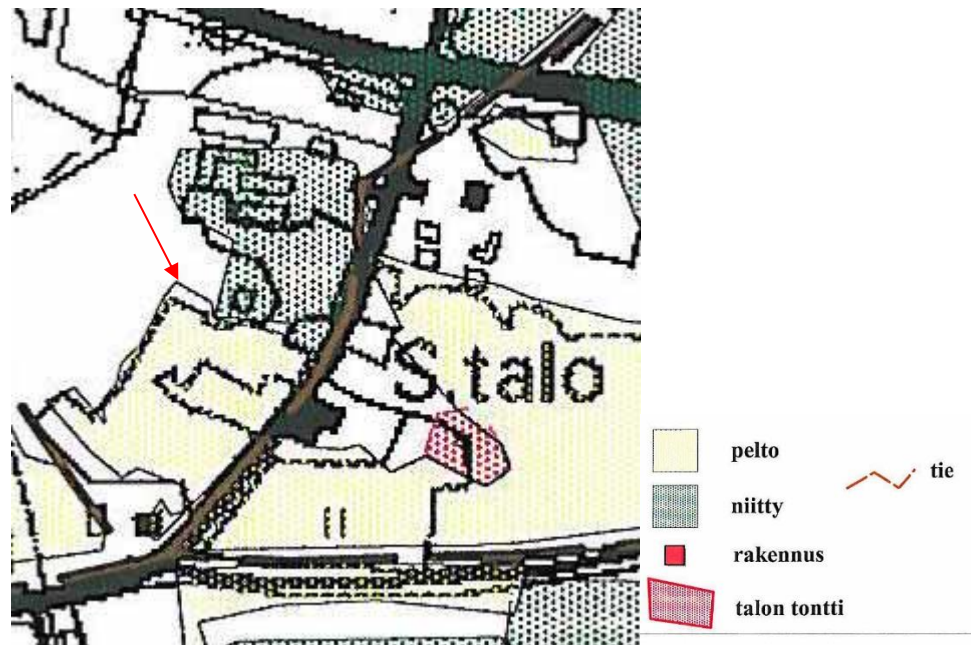
Kohde sijaitsee 7,7 km itäkaakkoon itäkaakkoon Vammalan uudesta kirkosta ja noin 65 metriä luoteeseen Stormin Seurantalosta. Kohde on itää pistävän metsäisen, kahden peltosaran välisen niemekkeen eteläreunalla.

Kohteen kuvaus:

Metsäisen, itään pistävän ja peltosarkojen välissä sijaitsevan niemekkeen eteläreunalla on kiviaita. Kiviaidan pituus on noin 30 metriä, korkeutta sillä on alle metrin ja leveyttä 2 – 2,5 metriä (kuva 7). Kivet aidassa ovat halkaisijaltaan 25 – 60 cm. Kiviaita lienee syntynyt aikojen saatossa, kun kiviä on kasattu metsäniemekkeen reunaan viereiseltä pellolta. Kohteen tarkkaa ikää on mahdotonta arvioida. Se sijaitsee kuitenkin yhä käytössä, joskin nurmella olevan, pellon reunassa. Jari Heiskasen tekemän Stormin isojakokartan asemoinnin (2002) perusteella kiviaidan sijaintipaikka oli jo tuolloin pellon reunaa (kuva 8). 1800-luvun lopulta/1900-luvun alusta peräisin olevassa Senaatinkartassa (kuva 9) tai alueen pitäjänkartassa vuodelta 1927 (kuva 10) ei metsäniemekkeellä sijaitse asutusta.

Kuva 7. Metsäniemekkeen eteläreunassa kulkevaa kiviaitaa. (Kuva: Sastamala_2016:4)

Kuva 8. Jari Heiskasen (2002) asemioima Stormin isojakokartta, josta huomataan että kiviaidan sijaintipaikka (merkitty nuolella) on jo tuolloin ollut pellonreunaa.

Kuva 9. Senaatinkarttaote tutkimusalueesta.

Kuva 10. Pitäjänkarttaote vuodelta 1927.

Kiviainan itäpään läheisyydessä sijaitsee maahan kaivettu, harkk kiviseinäinen maakellari (kuva 11). Harkk kivet on muurattu modernilla betonilaastilla. Maakellarin yläpohja on lautaa ja katto profiilipeltiä. Kellari lienee ollut vast' ikää käytössä, sillä sen ulommainen ovi ei vaikuta vanhemmalta kuin korkeintaan 1980-luvulta peräisin olevalta.

Kuva 11. Maakellari metsäniemekkeen itäosassa. (Kuva: Sastamala_2016:5)

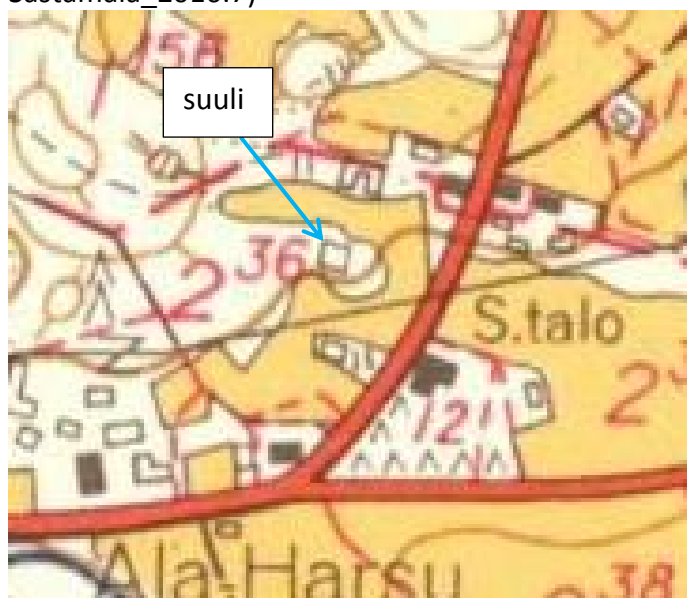
Metsäniemekkeen eteläreunalla olevaan kiviaitaan yhdistyy sen itäpäässä suuremmista kivistä kasattu, vallimainen "kiviaita" (kuvat 12 ja 13). Kivet vallissa, joka kiertää myös metsäniemekkeen pohjoisreunaa ovat massiivisia, halkaisijaltaan 0,5 – 1 metriä. Osa kivistä on todennäköisesti luonnollisella paikallaan, suuri osa kuitenkin selvästi kasattu valliin muualta. Suurista kivistä koostuva metsäniemekkeen itä- ja pohjoisreunoilla oleva kivivalli on niemekkeen eteläreunalla olevaa kiviaitaa selvästi katkonaisempi ja suuremmista kivistä kasattu. Kivivallissa on paikoin myös pienempikivisiä kohtia, jotka kuitenkin eivät vaikuta vanhoilta. Kivien joukossa on muovi- ja styroksjätettä; muun muassa kukkaruukkujen sirpaleita ja muovisia taimilaatikoita. Eteläisen kiviaidan ja itäisen ja pohjoisen kivivallin keskelle, jää selvästi tasattu alue. Vuoden 1961 peruskartassa (kuva 14) kyseisellä kohdalla näkyy ulkorakennus. Paikallisen informantin mukaan kyseessä on sittemmin purettu suuli. Suuli ei näy enää vuoden 1979 peruskartassa, joten se on purettu jossakin vaiheessa vuosien 1961 – 1979 välillä.

Kuva 12. Resenttiä kivivallia niemekkeen itäosassa. (Kuva: Sastamala_2016:6)

Kuva 13. Maansekaista kivivallia niemekkeen pohjoisreunan tuntumassa. (Kuva: Sastamala_2016:7)

Kuva 14. Ote vuoden 1961 peruskartasta, jossa metsäniemekkeeseen on merkitty ulkorakennus. Seuraavassa, vuodelta 1979 peräisin olevassa peruskartassa rakennusta ei enää esiinny.

Siellä täällä metsäniemekkeen itä- ja länsipäässä on havaittavissa kaivantoja (kuva 15), jotka kuitenkin vaikuttavat melko nuorilta. Aivan pellon reunassa, metsäniemekkeen itäpäässä ja pohjoisreunalla kulkee resentti kivensekainen, katkonainen maavalli (kuva 16), joka lienee syntynyt viereistä ojaa kaivettaessa.

Ehdotus kohteet suojelustatukseksi: *Eteläinen kiviaita: muu arkeologinen kulttuuriperintökohde.* Alueen muut rakenteet (maakellari, itäinen- ja pohjoinen kivivalli, maan- ja kivensekainen valli niemekkeen itä- ja pohjoisreunassa sekä resentit kaivannot) ovat iältään nuoria, eivätkä täytä arkeologisen kulttuuriperintökohteen kriteereitä.

Kuva 15. Nuori kaivanto metsäniemekkeen itäpäässä. (Kuva: Sastamala_2016:8)

Kuva 16. Maan- ja kivensekainen valli nimekkeen itäpäässä. (Kuva: Sastamala_2016:9)

3. Iso-Tiisala

Nimi:	Iso-Tiisala
Kunta/kylä/kiinteistö:	Sastamala/ Tiisala/ 790-565-1-54
Laji:	Muu arkeologinen kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	Historiallinen
Tyyppi:	kivirakenteet/ kiviaidat
Lukumäärä:	4
Kartat:	Kartta 3
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	
N	6825333
E	289960
Z/m.mpy	95 m mpy
Koord.selite	Kiviaitojen 1 ja 3 pohjoispäädyn koordinaatit
löydöt	Ei löytöjä
Peruskartta:	PK 2121 09
Aiemmat tutkimukset:	Rostedt & Helminen 2012 inventointi

Kohteen sijainti:

Kohde sijaitsee noin 1,5 km itäkaakkoon Mouhijärven kirkosta, Iso-Tiisalan tilakeskuksen lounaispuolella, noin 60 metriä lounaaseen tilan nykyisestä päärakennuksesta. Kohteesta noin 100 metriä koilliseen sijaitsee Tiisalan historiallinen kylätontti, joka on kiinteä muinaisjäännös.

Kuva 17. Iso-Tiisalan kiviaidat sijaitsevat kuvassa olevan nurmikentän laidassa, runsaan alus- ja pensaskasvillisuuden peittäminä. (Kuva: Sastamala_2016:10)

Kohteen kuvaus:

Paikalla on vuoden 2012 inventoinnin (Rostedt & Helminen, Mikroliitti Oy) mukaan yhteensä neljä kiviaitaa. Kiviaidat 1 ja 3 sijaitsevat rinnakkain ja koostuvat kahdesta, toisiinsa nähden lähes suorakulmassa sijaitsevasta aitalatomuksesta. Koska kohteen ympäristö oli vuoden 2016 tarkastuksen aikaan täysin umpeenkasvanutta (kuva 18), perustuu alla oleva kuvaus Tapani Rostedin ja Mikko Helmisen vuodelta 2012 olevaan inventointikertomukseen (2012, 8 – 9).

Kiviaita 1: Pituus 36 metriä, leveys 1-2 metriä. Kiviä on aidassa/kivivallissa 1-2 kerrosta pohjois-etelä suuntaisesti. Aidan pohjoispäässä on poratuista ja lohkotuista harmaakivistä rakennettu yhä käytössä oleva maakellari.

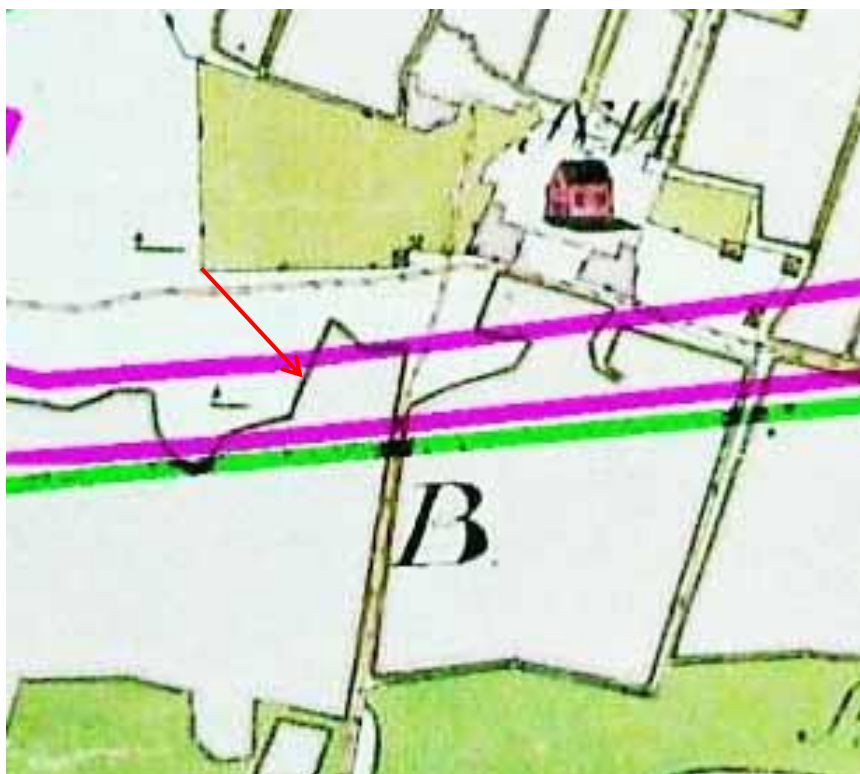
Kiviaita 2: Pituus 27 metriä, leveys 1-3 metriä. Kiviä on heitelty pellon reunaan 1-4 kerrosta itä-länsi-suuntaisesti. Aidan keskivaiheilla on ladontaa, jossa kiviä on jopa 4 kerroksessa. Rakenteen itäosa on ilmeisesti osin romahtanut noin 10 metrin matkalla.

Kiviaidat 3 ja 4: Liittyy rakenteeseen 1 ja 2. Rakenne on aitamaista raivauskivikkoa.

Kuva 18. Umppeenkasvanutta, alavaa aluetta kiviaitojen ja kivi- ja maavallin välissä. (Kuva: Sastamala_2016:11)

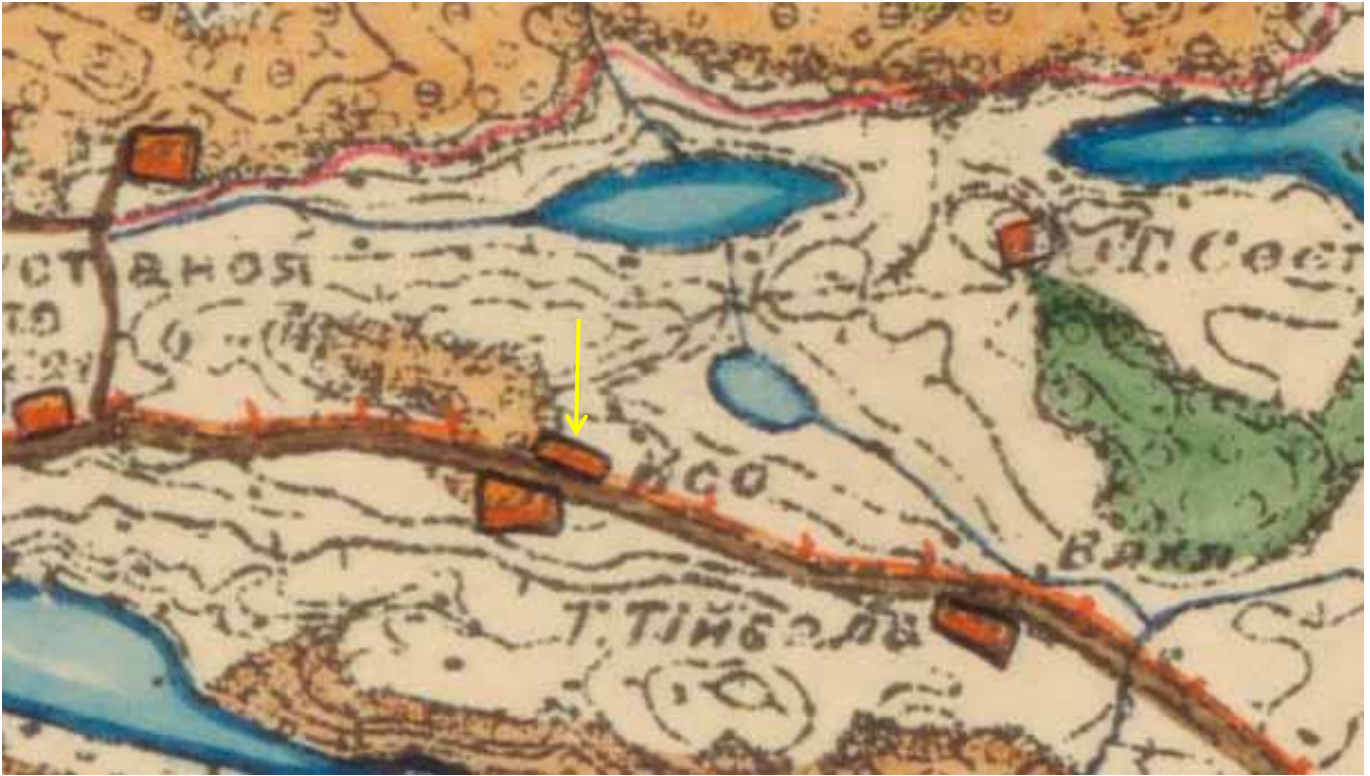
Rostedt ja Helminen (2012, 8-9) arvelivat kiviaitojen liittyvän paikalla aikanaan sijainneeseen ja nyt jo purettuun Heleniuksen taloon ja olevan raivauskivikkoa läheiseltä pellolta. Kiviaitojen ylä- ja luoteispuolella sijaitsee maansekainen pengerryks, jonka pituus on 10 metriä, ja jossa on kiviä 1-2 kerroksessa. Maapenkeeseen ja kiviaitojen väliin jää alava, osittain tasainen alue, joka on hyvin pohjoistuulelta suojassa. Jo Rostedt & Helminen (2012, 10) arvelivat alueen sopivan hyvin "ryytimaaksi". Isojakokartassa (kuva 19) tai 1800-luvun pitäjänkartassa (kuva 20) Heleniuksen taloa ei vielä näy, mutta vuosisadan lopulta ja 1900-luvun alusta peräisin olevassa Senaatinkartassa (kuva 21) talo näkynee.

Kuva 19. Ote isojakokartasta 1766-82 (A66 5/1-31, Rostedt & Helminen 2012, kuva sivulla 17). Päälle piirretty vihreällä vuoden 2012 inventoinnissa tutkitun alueen raja sekä violetilla vt.11:n suunnitellun parannusalueen rajaus (Helminen & Rostedt 2012). Kuvassa oleva nuoli merkitty Kirsi Luodon (2016) toimesta kiviaitojen 1 ja 3 pohjois-eteläsuuntaisen siiven suurpiirteiselle sijaintipaikalle.

Kuva 20. Ote 1800-luvun pitäjänkartasta.

Kuva 21. Ote Senaatinkartasta, johon Iso-Tiisalan tila merkitty nuolella.

Vuoden 2016 tarkastuksen yhteydessä kiviaitoja peitti sankka kasvillisuus, mistä johtuen itse aitoja ei päästy juurikaan havainnoimaan. Tarkastuksen yhteydessä haastateltiin Iso-Tiisalan omistajaa, Juha Marttilaa, jonka mukaan kiviaitoihin ei ole kiviä koottu enää miesmuistiin, ei ainakaan hänen tai hänen isänsä aikana. Maastotarkastuksessa havaittiin, että kiviaitojen ja niiden luoteispuolisen maavallin välissä kasvoi tällä hetkellä runsaasti puutarhavadelmaa, horsmaa ja muuta aluskasvillisuutta. Kiviaitojen 1 ja 2 sekä niiden luoteispuolisen maavallin väliin jäävä alue näkyy selvästi vuoden 1961 peruskartassa (kuva 22). Kartassa maavallien ja kiviaitojen väliin jäävä alue on merkitty samalla rasterilla kuin kiviaitojen etelä- ja itäpuolinen peltokin. Tämä tukee käsitystä, jonka mukaan kiviaitojen ja maapenkereen sisään jäävä alue olisi ollut viljelykäytössä esim. hyötypuutarhana. Paikkana tällaiselle tuulensuojainen etelärinne olisi mitä mainioin. Vuoden 1979 peruskartalla ryytimaan/puutarhan alue ei enää erotu.

Kuva 22. Ote peruskartasta 1961. Kiviaitojen ja maapenkereen rajaama alue merkitty kartalle nuolella.

Vaikuttaa siltä, että Iso-Tiisalan päärakennuksen lounaispuolella sijaitsevat kiviaidat ovat syntyneet aikojen saatossa kiviä pellolta sen reunaan kasattaessa. Peltoa on sijainnut rakenteiden nykyisen sijaintipaikan läheisyydessä ainakin 1700-luvulta lähtien. 1800-luvun toisella puoliskolla paikalle syntynee Heleniuksen talon aikaan kiviaitojen ja maapenkereiden väliin jäävää aluetta lienee hyödynnetty ryytimaana. Alueen hyödyntäminen tässä tarkoituksessa on voinut jatkua 1900-luvun puoivälin jälkeiseen aikaan saakka. Kiviä ei aitoihin kuitenkaan tiedetä enää kerätyn pellolta miesmuistiin (Juha Marttila, suullinen tiedonanto 22.7.2016). Vasta hiljattain käytöstä pois jänneen pellon reunassa sijaitsevat kiviaidat eivät täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä. Ne liittyvät kuitenkin alueen vanhaan (osittain jo purettuun) rakennuskantaan ja lienevät syntyneen aluetta vuosisatojen kuluessa hyödynnettäessä. Näin ollen kiviaitojen voidaan katsoa täyttävän muun arkeologisen kulttuuriperintökohteen kriteerit.

Ehdotus kohteet suojelustatukseksi: Muu arkeologinen kulttuuriperintökohde. Hiljattain käytöstä pois jänneen pellon reunassa sijaitsevat kiviaidat eivät täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä. Ne liittyvät kuitenkin Iso-Tiisalan alueella sijaitsevaan vanhaan (ja osittain jo purettuun) rakennuskantaan ja lienevät syntyneen aluetta vuosisatojen kuluessa hyödynnettäessä.

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo					
Kuvat luetteloitu Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n digitaaliseen arkistoon.					
Kuvannut Kirsi Luoto 22.7.2016.					
NRO	AIHE	SUUNNASTA			
1	Stomin koulun itäpuolella sijaitseva rajamerkki.	etelä			
2	Stomin koulun itäpuolella sijaitseva rajamerkki.	itä			
3	Numerot 211 rajamerkissä.	itä			
4	Stormintien kiviaita.	kaakko			
5	Maakellari metsäniemekkeessä Stormintien kohteen vieressä.	etelä			
6	Resenttiä kivivallia metsäniemekkeessä.	luode			
7	Maansekasta kivivallia metsäniemekkeessä.	etelä			
8	Nuori kaivanto metsäniemekkeessä.	luode			
9	Maan- ja kivensekainen valli niemekkeen itäpäässä	kaakko			
10	Iso-Tiisalan kiviaitojen sijaintipaikka.	kaakko			
11	Alue kiviaitojen ja maavallin välissä.	luode			

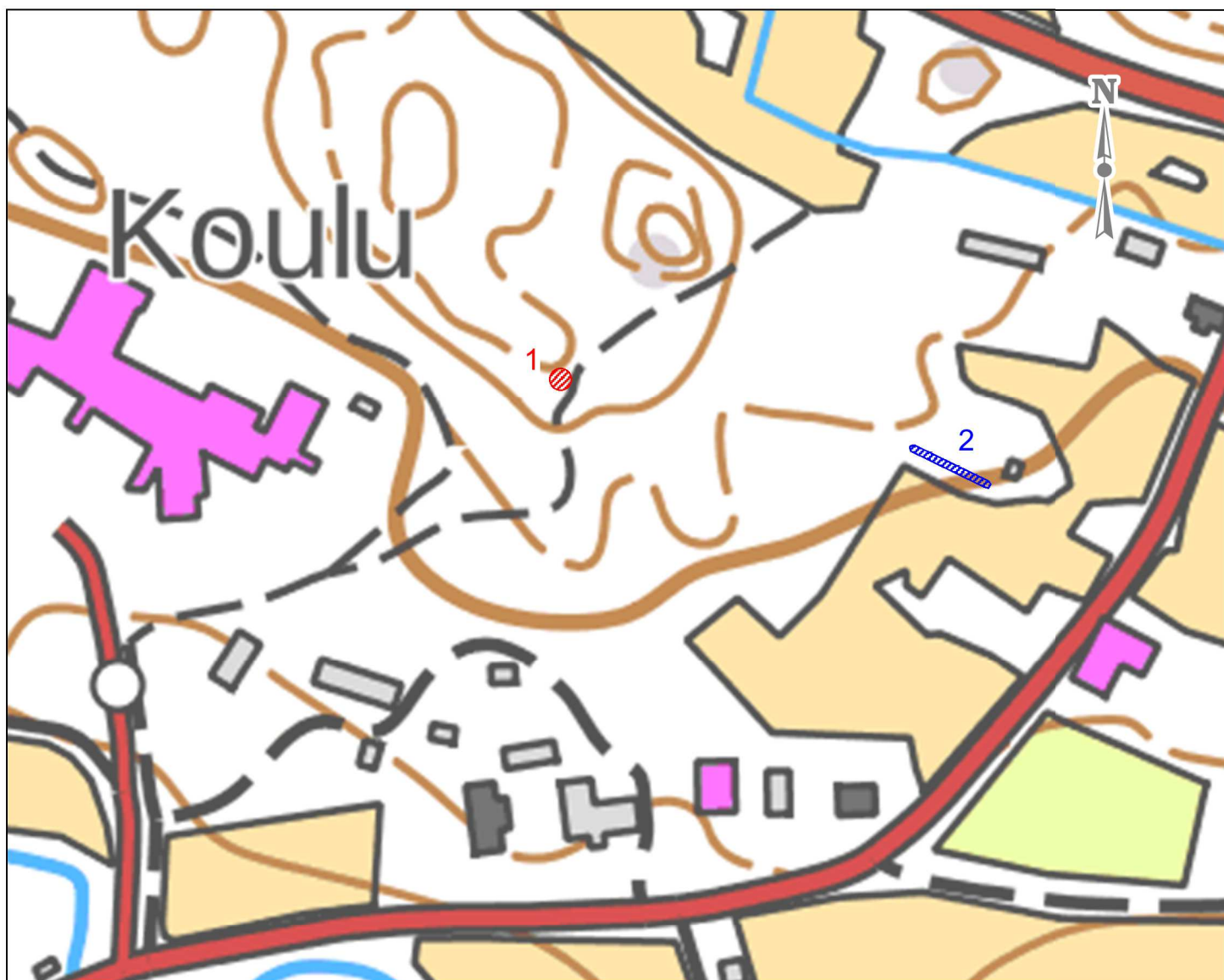
SASTAMALA
STORMIN KYLÄOSAYLEISKAAVAN TÄYDENNYSINVENTOINTI JA MOUHIJÄRVEN
ISO-TIISALAN KIVIAITOJEN TARKASTUS

Kartta 1. Stormin kohteiden 1. Stormin koulu ja 2. Stormintie sijainti.

Digit. Kirsi Luoto 2016

MK 1: 2100

- kiinteä muinaisjäännös suoja-alueineen
- muu arkeologinen kulttuuriperintökohde

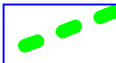

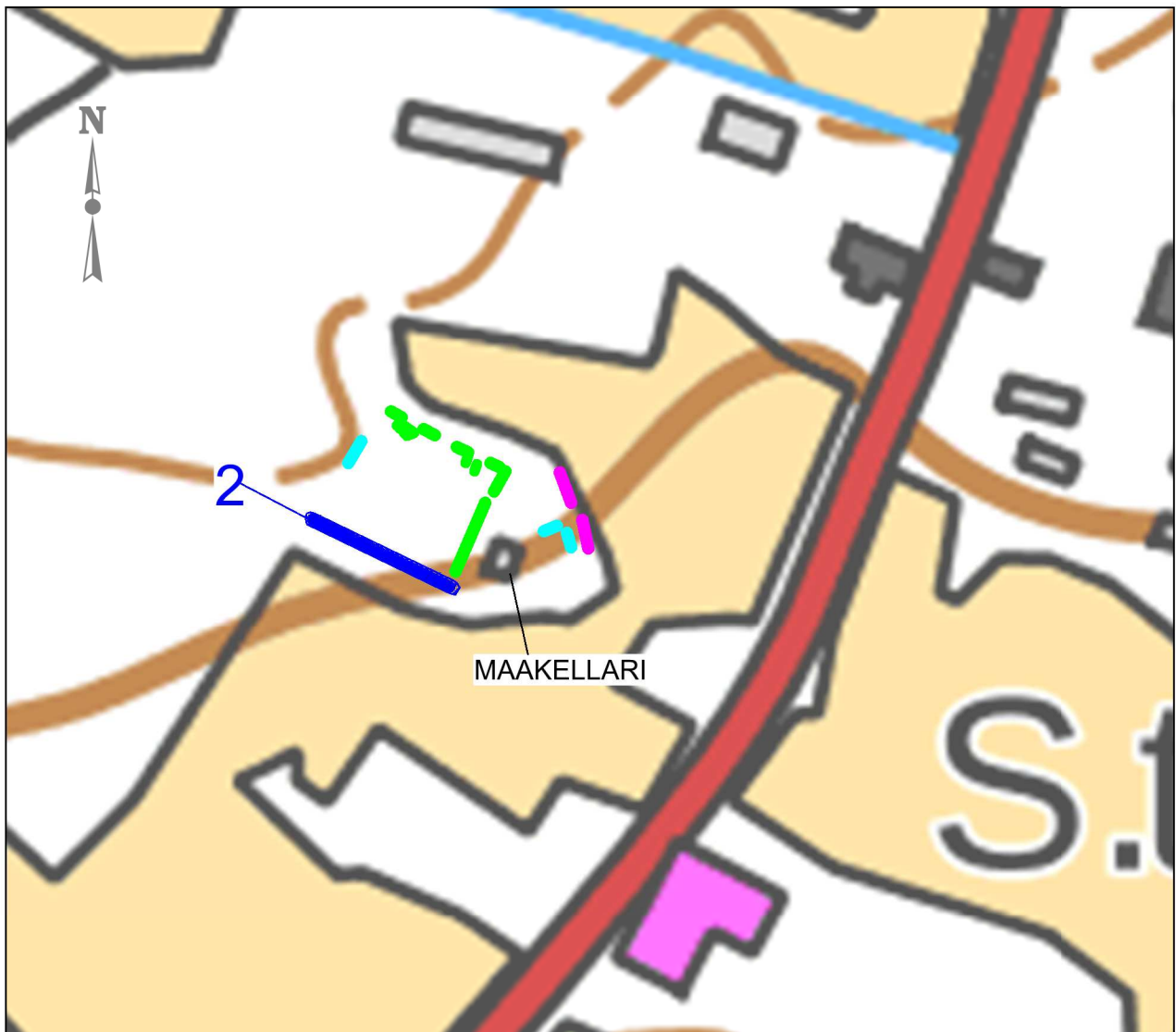
SASTAMALA
STORMIN KYLÄOSAYLEISKAAVAN TÄYDENNYSINVENTOINTI JA MOUHIJÄRVEN
ISO-TIISALAN KIVIAITOJEN TARKASTUS

Kartta 2. Kohde 2. Stormintie ja sen yhteydessä sijaitsevat resentit rakenteet.

Digit. Kirsi Luoto 2016

MK 1: 1200

- muu arkeologinen kulttuuriperintökohde
kohde 2. Stormintie, kiviaita
- suulin tieltä raivattuja kiviä vallimaisessa muodostelmassa
- suulin tieltä raivattuja kiviä, valli epämääräisempi ja maansekainen
- resenttejä kaivantoja
- kivensekainen maavalli
syntynyt ojankaivun yhteydessä

SASTAMALA
STORMIN KYLÄOSAYLEISKAAVAN TÄYDENNYSINVENTOINTI JA MOUHIJÄRVEN
ISO-TIISALAN KIVIAITOJEN TARKASTUS

Kartta 3. Kohteen 3. Iso-Tiisala sijainti.

Kaikkien kohteiden paikkatieto Rostedt & Helminen 2012 mukaan.

Digit. Kirsi Luoto 2016

MK 1: 1200

 muu arkeologinen kulttuuriperintökohde
kohde 3. Iso-Tiisala (kiviaidat 1 - 4)

 kivi- ja maapengerrys

 rakennuksen pohja

